

The Role of Sericulture in Improving the Sustainable Livelihood of Rural Households in Ramyan County

Bahman Sahneh¹ | Hossien Sadin² | Fatemeh Jahedi³

1. Corresponding Author, Department of Geography, Faculty of Humanities and Social Sciences, Golestan University, Gorgan, Iran. E-mail: b.sahneh@gu.ac.ir

2. Department of Geography, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. E-mail: sadinhossien@gmail.com

3. Department of Human Geography, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: fj.jozchal61@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 21 Jan 2022

Received in revised form:
22 Feb 2022

Accepted: 28 Feb 2022

Available online: 05 April
2022

Keywords:

Sericulture,
Sustainable Livelihood,
Value Chain,
Rural Areas,
Ramyan County.

ABSTRACT

The activity of Sericulture and its ability to develop this industry, its roots in Persian culture and civilization, and the need to maintain and continue it by relying on the development of new silkworm breeding techniques to improve the living conditions of rural residents are of great importance. The purpose of this study is to investigate the role of Sericulture activities on improving the sustainable livelihoods of rural households in Ramyan County. The data collection tool is a researcher-made questionnaire that has been validated by experts and professors. 103 households involved in Ramyan Sericulture activity make up this study's statistical population. To determine the reliability of the research variables, Cronbach's alpha coefficients in the range of 0.7 to 0.83 were determined. The data were analyzed using the sum of the mean scores, standard deviation, and coefficient of variation, Friedman statistical tests, and Chi-square and Spearman correlation coefficients with SPSS software. The map was generated using ArcGIS software. At 99% confidence level, Sericulture activities improve the sustainable livelihood capital of rural households, and employment in Sericulture businesses has significant effects on economic, social, physical, human, and natural capital. The share of human capital with an average rating of 3.17 is higher than that of other capitals. In addition, the change in subsistence capital ranges from 3.10 to 3.17, with an average of 3.13. In light of this, it can be concluded that the development of Sericulture activity is dependent on the changes that occur in subsistence capital. Sericulture is a combination of agriculture, animal husbandry and textile industry. In order for the sericulture industry to be successful, the stakeholders of the silk value chain must have access to experienced and skilled manpower. The development and expansion of nomadic activity can be said to improve the sustainable livelihood of rural families and the sustainability of the population in rural areas by creating rural employment, particularly for women, enhancing rural green spaces and supporting the environment.

Cite this article: Sahneh, B., Sadin, H., Jahedi, F. (2022). The Role of Sericulture in Improving the Sustainable Livelihood of Rural Households in Ramyan County. *Geography and Environmental Sustainability*, 12 (1), 105-120. DOI: 10.22126/GES.2022.7388.2491

© The Author(s).

DOI: 10.22126/GES.2022.7388.2491

Publisher: Razi University

نقش فعالیت نوغانداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان رامیان

بهمن صحنه^۱ | حسین سادین^۲ | فاطمه جاهدی^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه گلستان، گرگان، ایران. رایانامه: b.sahneh@gu.ac.ir

۲. گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. رایانامه: sadinhossien@gmail.com

۳. گروه جغرافیای انسانی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، ایران. رایانامه: fj.jozchal61@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	فعالیت نوغانداری و قابلیت توسعه این صنعت، ریشه‌دار بودن آن در فرهنگ و تمدن ایرانی و لزوم حفظ و تداوم آن باتکیه بر توسعه تکنیک‌های نوین جهت پرورش کرم ابریشم جهت بهبود معیشت ساکنان نواحی روستایی از اهمیت زیادی برخوردار است. هدف این تحقیق بررسی نقش فعالیت نوغانداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان رامیان هست. این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش را ۱۰۳ خانوار شاغل در فعالیت نوغانداری شهرستان رامیان تشکیل می‌دهند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته است که روایی آن توسط اساتید و خبرگان مورد تأیید قرار گرفت. همچنین ضریب آلفای کرونباخ جهت تعیین پایایی برای متغیرهای تحقیق در دامنه‌ای ۰/۷ تا ۰/۸۳ به دست آمد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از مجموع نمرات میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات، آزمون‌های آماری فریدمن، کای اسکور و ضریب همبستگی اسپیرمن در محیط نرم‌افزاری SPSS و برای تولید نقشه از نرم‌افزار ArcGIS بهره گرفته شد. نتایج تحقیق نشان داد که بین فعالیت نوغانداری با بهبود سرمایه‌های معیشتی پایدار خانوارهای روستایی در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه معناداری وجود دارد و اشتغال در این نوع کسب‌وکار بر سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی، انسانی و طبیعی تأثیر معناداری داشته که سهم سرمایه انسانی با میانگین رتبه‌ای ۳/۱۷ بیشتر از سایر سرمایه‌هاست. همچنین دامنه تغییرات مربوط به سرمایه‌های معیشتی بین ۳/۱۰ تا ۳/۱۷ با میانگین عددی ۳/۱۳ به دست آمده است. براین اساس می‌توان استنباط نمود که توسعه و گسترش فعالیت نوغانداری به تغییرات جزئی که در سرمایه‌های معیشتی اتفاق می‌افتد بستگی دارد. نوغانداری ترکیبی از کشاورزی، دامپروری و صنعت نساجی است که موفقیت صنعت نوغانداری تا حد زیادی به در دسترس بودن نیروی انسانی مجرب و ماهر بستگی داشته است. می‌توان بیان نمود توسعه و گسترش فعالیت نوغانداری با ایجاد اشتغال روستایی به‌خصوص برای زنان، توسعه فضاهای سبز روستایی و حمایت از محیط‌زیست روستا، باعث بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی و ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی می‌گردد.
تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۰۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۱۲/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۰۹ دسترسی آنلاین: ۱۴۰۱/۰۱/۱۷	
کلیدواژه‌ها: نوغانداری، معیشت پایدار، نواحی روستایی، شهرستان رامیان.	

استناد: صحنه، بهمن؛ سادین، حسین؛ جاهدی، فاطمه (۱۴۰۱). نقش فعالیت نوغانداری بر بهبود معیشت پایدار خانوارهای روستایی شهرستان رامیان.

جغرافیا و پایداری محیط، ۱۲ (۱)، ۱۰۵-۱۲۰. DOI: 10.22126/GES.2022.7388.2491

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

دامنه و نحوه روابط میان شهر و روستا به صورت‌های گوناگون بر شکل‌پذیری، رشد و توسعه سکونتگاه‌های روستایی و همچنین بر ساختار و کارکرد آنها اثرگذار است (صحنه و همکاران، ۱۳۹۶). در کشور ما به دلیل محدودیت منابع آب‌وخاک، کشاورزی به‌تنهایی نمی‌تواند پاسخگوی اهداف توسعه نواحی روستایی باشد (نجفی‌کانی و همکاران، ۱۳۹۹). براین‌اساس در دهه‌های اخیر برنامه اصلاحات اقتصادی از نوع تشکیل و راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک به‌عنوان یک رویکرد راهبردی، اساس تحقیقات و اقدامات توسعه روستایی موردتوجه قرار گرفته است و از آن به‌عنوان اکسیری برای محرومیت‌زدایی و کاهش فقر راهکاری سازنده برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق روستایی یاد می‌شود (مطیعی‌لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۰). تغییر در نقش دولت‌ها، توانمندسازی بخش خصوصی، رقابت‌پذیری اقتصاد، تعامل با قواعد جهانی‌سازی، سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر آزادسازی اقتصاد، تقویت بخش خصوصی و متنوع کردن معیشت از ویژگی‌های این رویکرد به شمار می‌رود (اصغری‌لممجان‌ی و ایزدی، ۱۳۹۶).

در این الگو جهت کمک به توسعه روستاها و خروج از مسائل و مشکلات جاری در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی و زیست‌محیطی، گرایش به عرصه‌های کارآمد و انتخاب برنامه توسعه، بر اساس ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در روستاهاست تا از هدررفت سرمایه و زمان جلوگیری شود (اکبرپور، ۱۳۹۵). مفاد قانونی حمایت از این طرح در بند الف ماده ۲۷ قانون برنامه ششم توسعه نیز منظور شده است که بر طبق این قانون، شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی و ارتقای منزلت اجتماعی روستاییان و جایگاه روستاها در اقتصاد ملی و ایجاد بستر لازم برای شکوفایی و پیشرفت روستاها، از طریق احداث و توسعه بنگاه‌های اقتصادی رقابت‌پذیر و صادرات‌گرا از طریق بخش‌های خصوصی و تعاون‌گرا از جمله اقدامات موردنظر است. در واقع در جریان تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی روستاها، تقویت منابع محلی می‌تواند ظرفیت جدیدی برای توسعه روستاها باشد (نصیری و توکلی، ۱۳۹۹).

بر این اساس در سال‌های اخیر در کشور، سهم بخش غیر کشاورزی و توسعه کسب‌وکارهای کوچک مانند فرش دستباف، تولیدات دامی، شیلات، صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، عشایری، تولیدات گیاهی، تولیدی (صنعت و خدمات)، فعالیت‌های فرهنگی و هنری با هدف حمایت از زنان سرپرست خانوار، فارغ‌التحصیلان دارای مهارت فاقد سرمایه، رفع معضل بیکاری و ایجاد شغل‌های جدید در اقتصاد روستایی افزایش یافته است. در همین زمینه در روستاهای شهرستان رامیان در کنار فعالیت‌های معمول روستایی، نوعی فعالیت مبتنی بر نوغانداری و تولید فراورده‌های ابریشمی به‌عنوان یک فعالیت مکمل در حال انجام است که در بررسی مستندات تاریخی قدمت مربوط به فعالیت نوغانداری و راه‌اندازی کارگاه‌های ابریشم‌بافی در شهرستان در حدود ۱۰۰ سال تخمین زده شده است و در حال حاضر مطابق با آمارهای ارائه شده حدود ۱۰۳ نوغاندار در روستاهای این شهرستان مشغول به فعالیت هستند.

نتایج بررسی‌های میدانی نشان می‌دهد که بنا به دلایلی همچون فقدان توانایی تطبیق روستاییان با شرایط در حال تغییر و عدم انطباق برنامه‌های اجرا شده با شرایط محلی و مواردی از این دست باعث شده که از ظرفیت و پتانسیل‌های موجود به درستی استفاده نشود که این موضوع منجر به تبدیل کسب‌وکارهای بنیانی در منطقه به یک کسب‌وکار معمولی شده است. با توجه به ویژگی‌های این کسب‌وکار از نظر حجم سرمایه‌گذاری، بازگشت سرمایه و ارزش افزوده آن در کوتاه‌مدت، فراهم‌سازی اشتغال نیروهای فعال و غیرفعال روستایی، ایجاد درآمد جانبی برای روستاییان، اگر توسعه این کسب‌وکار در چارچوب رویکردهای توسعه روستایی نوین مانند رویکرد معیشت پایدار لحاظ شود انتظار می‌رود بتوان تصویر واقع‌بینانه‌تری از فعالیت و درک عمیقی از معیشت روستاییان در منطقه مورد مطالعه به دست آورد. بنابراین هدف اصلی این پژوهش، فراهم کردن زمینه توسعه کسب‌وکار نوغانداری از یکسو و بسترسازی برای توسعه روستایی همه‌جانبه در سطح منطقه است. با عنایت به مطالب ارائه شده می‌توان این سوال را مطرح کرد که: آیا بین فعالیت نوغانداری با بهبود سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی شهرستان رامیان رابطه وجود دارد؟

رویکرد معیشت پایدار به‌عنوان یکی از رویکردهای نظریه توسعه پایدار از دهه ۱۹۸۰ مطرح و در دهه ۲۰۰۰ موردتوجه

جدی قرار گرفته است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۵) این رهیافت، الگویی متشکل از چارچوب معیشت پایدار و اصول معیشت پایدار جهت تضمین معیشت و ثروت برای افراد یک منطقه و نابودی فقر در نظر گرفته می‌شود (مالکی و دماوندی، ۱۳۹۳). این الگو شامل توانایی‌ها و فعالیت‌های موردنیاز برای استفاده در زندگی است (Mbaiwa & Stronza, 2010). با مرور ادبیات توسعه روستا مشخص می‌شود که رهیافت معیشت پایدار از بستر و نظریه توسعه روستایی برخاسته است (جمعه پور، ۱۳۹۰) و دستیابی به آن به معنای حمایت از رفاه انسانی از طریق اقداماتی در جهت ارتقاء سلامت انسان، آموزش، فرصت‌ها، اطمینان از محیط‌زیست سالم و استاندارد برای زندگی است (صحنه، ۱۳۹۰: ۶۴).

در این رهیافت منابع به پنج گروه تقسیم می‌شوند که عبارت‌اند از:

الف) سرمایه انسانی: دارایی‌های ذاتی و قابل اکتساب یک فرد شامل نیروی کار، سلامت، مهارت و دانش و توانایی کار در امور مختلف معیشتی.

ب) سرمایه فیزیکی: نشان‌دهنده زیرساخت‌های اساسی مانند جاده، حمل‌ونقل، کانال‌های آبرسانی، انرژی و ارتباطات، منازل مسکونی و مکان‌های عمومی، تجهیزات تولیدی و ابزارهایی که امکان پیگیری استراتژی‌های مختلف معیشتی را فراهم می‌کنند.

پ) سرمایه مالی: بیانگر منابع مالی موجود برای افراد و خانوارها به‌عنوان مثال پس‌انداز، منابع اعتباری یا حواله‌های منظم یا حقوق بازنشستگی که فرصتی را برای پیگیری گزینه‌های مختلف معیشت فراهم می‌کند.

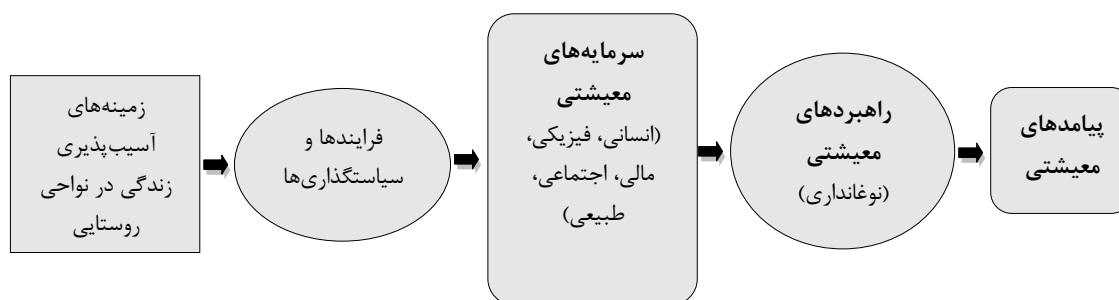
ت) سرمایه طبیعی: اصطلاحی که برای موجودی منابع طبیعی به کار می‌رود که جریان‌های منابع و خدمات مفید مانند زمین، آب، جنگل‌ها، کیفیت هوا و... برای معیشت از آن مشتق شده‌اند و از این طریق خانوارها برای تأمین معاش و درآمدزایی به فعالیت‌های کشاورزی و یا جمع‌آوری منابع می‌پردازند.

ث) سرمایه اجتماعی: به منابع اجتماعی مانند شبکه‌ها، عضویت در گروه‌ها و روابطی که افراد و خانواده‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنند و بیانگر میزان اعتماد افراد به یکدیگر و انسجام موجود در جامعه است (Kollmaier & Gamper, 2002; CHF, Thieme, 2006; Timalisina, 2007; Serrat, 2008).

در واقع رویکرد معیشت پایدار در جستجوی مشخص نمودن سرمایه‌های اصلی معیشتی اجتماعات و روند تغییرات آن‌ها در طول زمان است. همچنین دستیابی به ماهیت و اثرات تنش‌های مختلف محیطی، اقتصادی و اجتماعی از طریق این رویکرد مشخص می‌شود. در این رهیافت بر پایه دارایی‌ها و تنش‌های مؤثر بر آن‌ها و همچنین در نظر گرفتن محیط گسترده‌تر آن‌ها شامل: محیط سیاسی، قانونی، اقتصادی، نهادی، زیرساختی و غیره، دخالت‌های مؤثر طراحی می‌گردد تا هرگونه آسیب‌پذیری معیشت بر اساس تنوع‌بخشی به جریان‌های درآمدی کاهش یابد (Mbaiwa & Stronza, 2010). به‌طور کلی می‌توان گفت این رویکرد با نگاهی همه‌جانبه و چندبعدی به دنبال درک دقیق از دارایی‌های مردم، سرمایه‌ها و فرایندهای تبدیل این سرمایه‌ها به نتایج مطلوب است. بر این اساس با مرور پیشینه تحقیق مشخص می‌گردد که عمده مسائل مطرح پیرامون فعالیت نوغانداری و معیشت پایدار خانوارهای روستایی چه مواردی است.

معتمد و پیرعلیدهی (۱۴۰۰) در مطالعه خود، بازاریابی، آموزش و نگرش به این فعالیت را مهم‌ترین موانع گسترش فعالیت نوغانداری در کشور می‌دانند. در حالی که گروهی معتقدند به‌کارگیری زنجیره ارزش با توجه به تأثیرگذاری این رهیافت بر فعالیت بخش‌های تولید، توزیع، بازاریابی و پشتیبانی تا حدودی می‌تواند بسیاری از چالش‌های پیش‌روی این صنعت را مرتفع نماید. کاوسی کلاشمی و همکاران (۱۳۹۷) و مطالعه مرآت و همکاران (۱۳۹۶) ارتباط مثبت و سازنده، سیاست‌های حمایتی همچون بیمه، تسهیلات بانکی و خرید تضمینی پیله بر فعالیت نوغانداری مطرح شده است. کرامتلو و همکاران (۱۳۹۵) ایجاد اشتغال دائمی در این صنعت را نتیجه توجه به ایجاد صنایع تبدیلی در آن می‌دانند. همچنین نتایج مطالعات (Girish et al., 2020; Lalhmingsangi, 2019; Bhattacharjya et al., 2019; Giacomini et al., 2017) مبین این است که صنعت نوغانداری در قالب یک فعالیت مکمل، نقش بسیار مؤثری در استفاده از منابع طبیعی ایفا می‌کند و با ایجاد اشتغال و درآمدزایی، نقش اساسی در ارتقاء پایگاه اجتماعی و اقتصادی روستاییان دارد. افزون بر این موارد پژوهش‌های بسیاری درباره نوغانداری در ایران و جهان انجام شده است که به‌عنوان نمونه (صورتی زنجانی و رکنی، ۱۳۹۶؛ معتمد و

همکاران، ۱۳۹۶؛ حسینی مقدم و همکاران، ۱۳۹۶؛ عابدی پریجایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ Dewangan, 2013) می‌توان اشاره کرد که در آن‌ها صنعت نوغانداری به‌عنوان یک ابزار در راستای توسعه کسب‌وکارهای خانگی و ایجاد اشتغال مطرح است. نتایج مستندات مرتبط به فعالیت نوغانداری نشان می‌دهد که صنعت نوغانداری با ویژگی‌های منحصربه‌فرد خود توانسته است برای ساکنان نواحی روستایی به‌عنوان یک منبع درآمدی مناسب در کنار سایر فعالیت‌ها مطرح گردد. با این‌وجود خلاها و معضلات حل نشده زیادی در بخش‌های مختلف این صنعت وجود دارد. به نظر می‌رسد به‌کارگیری رویکرد معیشت پایدار تا حدودی پاسخگوی این مسائل باشد لذا این امر لزوم انجام پژوهش‌های گسترده و عمیق را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد: براین اساس در پژوهش حاضر تلاش بر این بوده که با بررسی ابعاد و زمینه‌های شکل‌دهنده معیشت پایدار در چارچوب فعالیت نوغانداری مطابق شکل ۱ راهی برای تنوع بخشیدن به معیشت روستاییان ایجاد شود.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

مواد و روش‌ها

این تحقیق از حیث هدف کاربردی و از نظر روش انجام توصیفی - تحلیلی مبتنی بر داده‌های اسنادی و میدانی است. براین اساس پس از شناسایی گویه‌های تبیین‌کننده سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری مطابق جدول ۱ پرسشنامه‌ای محقق ساخته تدوین گردید. در گام نخست روایی پرسشنامه‌ها با کمک ۲۰ نفر از اساتید دانشگاه‌های استان گلستان و متخصص در رشته‌های مدیریت بازرگانی، دولتی، بازاریابی، اقتصاد، برنامه‌ریزی روستایی مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ انجام شد. ضریب آلفای کرونباخ برای سرمایه‌های معیشتی (اقتصادی ۰/۸۳، اجتماعی ۰/۸۱، فیزیکی ۰/۷۲، انسانی ۰/۷۸ و طبیعی ۰/۷۰) به دست آمد.

در ادامه فرایند تحقیق، پرسشنامه‌ها توسط ۱۰۳ نفر از فعالان صنعت نوغانداری تکمیل شده است. انتخاب نمونه‌ها باتوجه به حجم جامعه نمونه به‌صورت تمام شمار صورت گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از مجموع نمرات میانگین، انحراف معیار، ضریب تغییرات، آزمون‌های آماری فریدمن برای مقایسه میانگین رتبه‌ها، کای اسکور یک‌طرفه برای بررسی تأثیر متغیرها و ضریب همبستگی اسپیرمن برای تعیین همبستگی بین متغیرها در محیط نرم‌افزاری SPSS انجام گرفت. همچنین برای تهیه نقشه توزیع فضایی فعالان در صنعت نوغانداری در شهرستان رامیان مطابق شکل (۲) باتوجه به ویژگی‌های طبیعی منطقه از نرم‌افزار ArcGIS استفاده شده است. جدول ۱ متغیرهای پژوهش را ارائه می‌دهد.

جدول ۱. متغیرهای پژوهش (صحنه و همکاران، ۱۳۹۶؛ صحنه و خراسانی، ۱۴۰۰؛ مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۰؛ معتمدی و پیرعلیدهی، ۱۴۰۰؛ کاوسی کلاشمی و همکاران، ۱۳۹۷؛ Girish et al., 2020; Kollmair & Gamper, 2002; Bhattacharjya, 2019; Mbaiwa & Stronza, 2010)

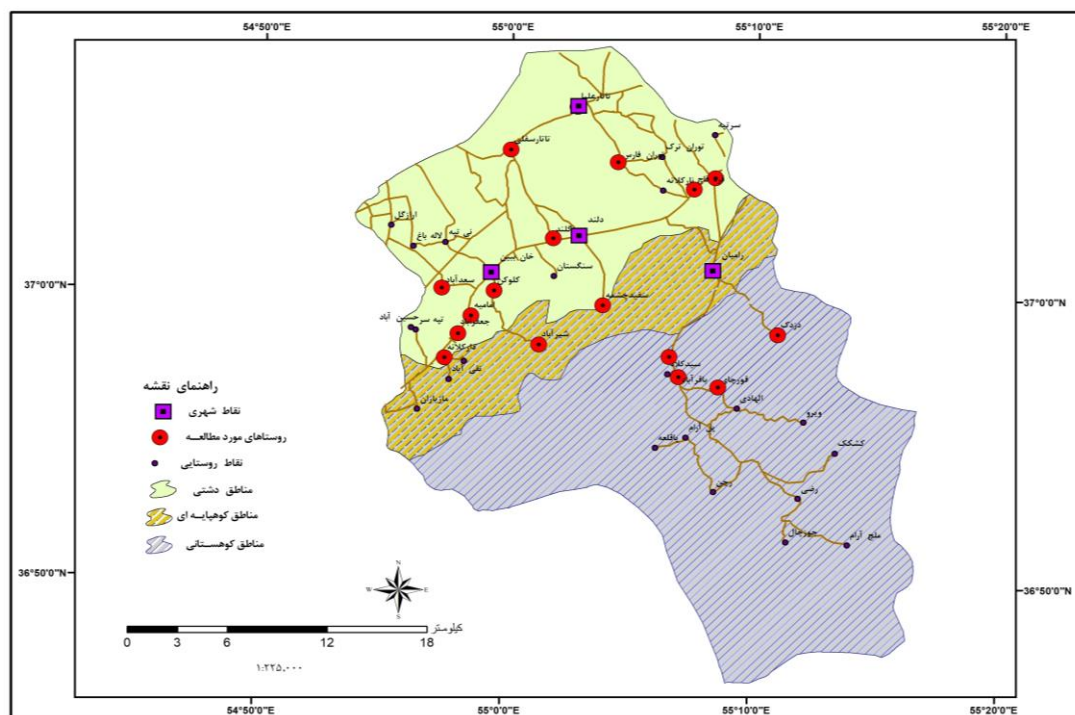
سرمایه‌های معیشتی	گویه‌های تحقیق
اقتصادی	افزایش درآمد، تأمین هزینه‌ها، افزایش پس‌انداز، سرمایه‌گذاری سودآور و پررونق در روستا، وجود فرصت‌های شغلی متعدد، کاهش بیکاری در روستا، افزایش اشتغال زنان، خلق فرصت‌های جدید شغلی برای جوانان، بالارفتن قدرت خرید، توان دریافت وام، افزایش قیمت اراضی روستایی (مسکونی و زراعی)، ایجاد یک شبکه ارتباطی مناسب با کسب‌وکارهای دیگر، مطلوب بودن زیرساخت‌ها برای توسعه کسب‌وکار

ادامه جدول ۱.

سرمایه‌های معیشتی	گویه‌های تحقیق
اجتماعی	اعتماد به دیگران، میزان انسجام خانوادگی، احساس امنیت، دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات، رضایت از وضعیت درمانی و آموزشی روستا، رضایت از این حرفه، ترجیح راه‌اندازی کسب‌وکار در روستا، کاهش مهاجرت از روستا به شهر، رضایت از موقعیت اجتماعی، تمایل به ایجاد شرکت‌های تعاونی، کاهش آسیب‌های اجتماعی، میزان تغییرات ناشی از توسعه این شغل در فرهنگ جامعه روستایی، میزان توجه به خواسته پرورش‌دهندگان این حرفه، نگرش جامعه نسبت به این حرفه، میزان استفاده از دانش محلی در توسعه این حرفه
انسانی	ایجاد ایده و ارتقاء سطح خلاقیت شاغلین، بهبود تغذیه خانوار، ارتقاء سطح دانش شاغلان، وجود نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر، ارتقا توانایی مذاکره و تعامل با مشاغل دیگر، وضعیت ارتباط این حرفه با نهادهای دولتی و دانشگاه‌ها، حضور طبقات مبتکر و خلاق دارای دانش و سرمایه در این حرفه
فیزیکی	بهبود وضعیت مسکن، راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی، بهبود شبکه‌های ارتباطی روستا، تأثیر زیرساخت فضاهای آزمایشگاهی
طبیعی	دسترسی به آب سالم، توجه به توسعه فضاهای سبز، میزان مساعدت محیط برای توسعه کسب‌وکار، توجه به دفع بهداشتی زباله‌ها و مواد زائد، بهبود و ارتقاء جاذبه‌های محیطی، توجه به پوشش گیاهی ناحیه، تأثیرگذاری بر زیبایی‌های محیط زندگی، میزان آمادگی در برابر تغییرات غیرقابل‌پیش‌بینی طبیعی در این کسب‌وکار

محدوده مورد مطالعه

شهرستان رامیان در قسمت جنوبی استان گلستان واقع شده است. از شمال به شهرستان گنبد، از جنوب به استان سمنان، از شرق به شهرستان آزادشهر و از غرب به شهرستان علی‌آباد کتول محدود می‌شود. وسعت این شهرستان ۷۸۰/۷۳ کیلومترمربع است (۳/۸۲ درصد مساحت استان و رتبه دهم از لحاظ وسعت در بین شهرستان‌های استان) که از دو بخش (مرکزی - فندرسک)، چهار شهر (رامیان - دلند - خان بهین و تاتار علیا)، چهار دهستان و ۶۱ آبادی مسکونی و ۶ آبادی خالی از سکنه تشکیل شده است. از نظر ناهمواری‌ها مطابق شکل ۲ این شهرستان به سه ناحیه دشتی، کوهپایه‌ای و کوهستانی تقسیم می‌شود. از نظر اقلیمی نقاط جنوبی این شهرستان اقلیم کوهستانی و نقاط شمالی اقلیم نیمه مرطوب دارد. شکل ۲ نقشه محدوده مورد مطالعه را ارائه می‌دهد.

شکل ۲. محدوده مورد مطالعه

همچنین در منطقه مورد مطالعه بر مبنای مطالعات میدانی و اطلاعات به دست آمده از مرکز جهاد کشاورزی شهرستان رامیان تعداد ۱۰۳ نوغاندار مطابق اطلاعات جدول ۲ در مناطق روستایی شهرستان مشغول به فعالیت هستند.

جدول ۲. توزیع فعالان نوغانداری در سطح روستاهای شهرستان رامیان

روستا	تعداد	روستا	تعداد
قره‌قاج	۱۸	دارکلاته	۷
امامیه	۱۰	زینب آباد	۸
تاتارسفلی	۵	شیرآباد	۶
سعدآباد	۴	کلوکن	۵
باقرآباد	۶	مشو	۶
سفید چشمه	۶	سیدکلاته	۴
دزدک	۳	قورچای	۵
گلند	۵	توران فارس	۵

نتایج

توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، میزان تحصیلات و بیمه در جدول ۳ نشان می‌دهد که از مجموع پاسخگویان ۱۹ نفر ۱۸/۵ درصد را مردان و ۸۴ نفر معادل ۸۱/۵ درصد را زنان تشکیل می‌دهند که از این تعداد ۱۴ نفر مجرد و ۸۹ نفر متأهل بوده‌اند. همچنین از نظر میزان تحصیلات تعداد ۱۳ نفر برابر با ۱۲/۶ درصد جامعه هدف بی‌سواد بودند و سایر افراد نیز به ترتیب، ۵۴ نفر معادل ۵۲/۴ درصد کمتر از دیپلم ۳/۸ درصد برابر با ۴ نفر دارای مدرک فوق دیپلم و ۲۷ نفر برابر با ۲۶/۲ درصد نیز لیسانس و بالاتر بوده‌اند. از این تعداد فعال نوغانداری ۴۹/۵ درصد برابر با ۵۱ نفر از خدمات مرتبط با بیمه کسب‌وکار استفاده کرده‌اند. افزون بر این بررسی وضعیت اشتغال به کسب‌وکارهای دیگر نتایج نشان می‌دهد که ۶۱/۲ درصد فعالان، خانه‌دار بوده‌اند و سایر موارد نیز عبارت است از کشاورز ۴ نفر، معدن‌کار ۲ نفر، مغازه‌دار ۵ نفر، دانشجو ۲ نفر، راننده ۳ نفر، معلم ۷ نفر، بافنده ۷ نفر و ۳ نفر دارای شغل آزاد بوده‌اند.

جدول ۳. توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، میزان تحصیلات و بیمه

	جنسیت		وضعیت تأهل		وضعیت اشتغال		میزان تحصیلات		وضعیت بیمه	
	مرد	زن	متأهل	مجرد	خانه‌دار	سایر	بی‌سواد	تحصیل کرده	بلی	خیر
تعداد	۱۹	۸۴	۸۹	۱۴	۶۳	۴۰	۱۳	۹۰	۵۱	۵۲
فراوانی	۱۸/۵	۸۱/۵	۸۶/۴	۱۳/۶	۶۱/۲	۳۸/۸	۱۲/۶	۸۷/۴	۴۹/۵	۵۰/۵

همچنین از مجموع فعالان کسب‌وکار نوغانداری ۷۲ نفر دارای مسکن شخصی، ۱۳ نفر اجاره‌ای و ۱۸ نفر در خانه پدری ساکن بودند از این تعداد همچنین ۴۴ مسکن نوساز و ۵۹ مسکن قدیمی بوده است. ۱۷ نفر دارای درآمد کمتر از ۲ میلیون، ۳۰ نفر بین ۲ تا ۵ میلیون، ۱۱ نفر دارای ۵ تا ۳ میلیون و ۳ نفر بیشتر از ۸ میلیون درآمد ماهانه داشته‌اند. از این تعداد ۳۹ نفر دارای زمین زراعی و ۴۶ نفر دارای وسیله نقلیه بوده‌اند. مدت فعالیت در نوغانداری برای ۴۶ نفر کمتر از ۱۰ سال، ۲۰ نفر بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۱۱ نفر بیشتر از ۲۰ سال تجربه در این فعالیت ثبت شده است. همچنین بر حسب گروه‌های سنی تعداد ۲۴ نفر کمتر از ۳۰ سال سن، ۲۶ نفر بین ۳۱ تا ۴۰ سال سن، ۲۸ نفر بین ۴۱ تا ۵۰ سال سن و ۲۰ نفر بیشتر از ۵۱ سال سن داشته‌اند.

همچنین یافته‌های مرتبط با ویژگی‌های فعالیت نوغانداری از نظر هزینه، تعداد لاروها، درآمد و فضاهای اختصاصی بدین صورت است که هزینه هر قوطی نوغان ۱۶ هزار تومان و تعداد لاروهای موجود در هر قوطی بین ۱۵ هزار تا ۲۰ هزار است. میزان برداشت از هر قوطی نوغان بین ۱۵ تا ۲۰ کیلو بوده، لذا درآمد تقریبی از هر قوطی در حدود ۲ میلیون تومان و قیمت هر کیلو پيله ۱۰۰ هزار تومان برآورد شده است. از سویی دیگر مقدار فضای اختصاصی برای پرورش هر قوطی حدود ۷۰-۶۰ مترمربع و مقدار برگ توت موردنیاز برای هر قوطی در طول دوره ۴۵ روزه در حدود ۱۵ درخت توت است. برای پرورش نیز

دمایی بین ۲۸ - ۲۵ درجه سانتی‌گراد و رطوبتی معادل ۷۰-۶۰ درصد لازم است. از آنجایی که مکان و تجهیزات به صورت سنتی بوده و استانداردها رعایت نشده بود، میزان تلفات از سوی پرورش‌دهندگان در حدود ۳۰ درصد اعلام شده است. با این وجود این فعالیت توانسته است ضمن ایجاد درآمد مکمل، تأمین هزینه خانوار، کاهش سطح بیکاری، مشارکت زنان، خلق فرصت‌های شغلی برای جوانان به بالا رفتن قدرت خرید بهره‌برداران کمک نماید.

افزون بر این موارد، یافته‌های حاصل از ارزیابی میدانی سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری در سطح منطقه مطابق جدول شماره ۴ به نتایج زیر منجر شده است. نتایج اجرای آزمون فریدمن برای سرمایه‌های معیشتی بیانگر آن است که در بین سرمایه‌های انسانی بالاترین ارزش به متغیر بهبود تغذیه خانوارها با امتیاز (۵/۰۲) و کمترین میانگین رتبه‌ای به متغیر وضعیت ارتباط این حرفه با نهادهای دولتی و دانشگاه‌ها با (۳/۳۵) تعلق گرفته است. بر این اساس می‌توان گفت این فعالیت در بهبود و امنیت تغذیه‌ای شاغلان در این حرفه مؤثر بوده اما رابطه بین این فعالیت با بخش‌های دولتی و پژوهشی دانشگاه‌ها مطلوب نیست و نیازمند مشارکت پژوهشگران و ورود آن‌ها به این حوزه از فعالیت‌ها است.

یافته‌های مربوط به سرمایه‌های اقتصادی نشانگر آن است که این فعالیت اغلب برای زنان زمینه مناسبی جهت اشتغال فراهم آورده است و می‌تواند برای بسیاری از زنان در کنار خانه‌داری، درآمد ایجاد نماید بطوریکه بالاترین میانگین رتبه‌ای به متغیر اشتغال زنان با (۹/۱۴) مختص بوده اما به‌رغم اشتغال مردان و زنان خانوار روستایی و با وجود درآمدهای ایجاد شده، کمترین میزان به سطح پس‌اندازها با امتیاز (۴/۵۶) اختصاص دارد.

در بحث سرمایه اجتماعی متغیر انسجام خانوادگی با ارزش عددی (۱۰/۲۳) حائز بالاترین و رضایتمندی از وضعیت درمانی و آموزشی با مقدار (۶/۷۷) پایین‌ترین امتیاز را به دست آورده‌اند. می‌توان گفت در مقایسه با سرمایه‌های اقتصادی و انسانی، سرمایه اجتماعی کارکرد بهتری داشته است. به احتمال زیاد این عملکرد می‌تواند به ماهیت این کسب‌وکار یعنی خانواده محور بودن ارتباط داشته باشد.

از آنجایی که جهت تغذیه در این نوع فعالیت باید نسبت به توسعه درختان توت اهتمام بیشتری داشت و این توسعه باعث زیبایی محیط و جذابیت‌های خاصی می‌گردد بین گویه‌های تبیین‌کننده سرمایه طبیعی بالاترین میانگین رتبه‌ای به متغیر بهبود و ارتقای جاذبه‌های محیطی با ارزش (۶/۳۵) اختصاص دارد و کمترین امتیاز به متغیر آسیب به محیط‌زیست ناشی از این کسب‌وکار با مقدار عددی (۳/۶۸) تعلق گرفته است. این موضوع ناشی از گسترش سطح زیر کشت پوشش سبز جهت تغذیه لاروهای کرم ابریشم است.

همچنین راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی با امتیاز (۲/۸۹) و بهبود وضعیت مسکن با ارزش (۲/۳۰) بیشترین و کمترین کارکرد را در بین سرمایه‌های فیزیکی به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴. بررسی سرمایه‌های معیشتی خانوارهای نوغاندار با استفاده از آزمون فریدمن

ابعاد	متغیر	میانگین	میانگین رتبه‌ای	ضریب کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معناداری
	ایجاد ایده و ارتقاء سطح خلاقیت شاغلین	۳/۲۳	۴/۰۹			
	بهبود تغذیه خانوار	۳/۵۳	۵/۰۲			
	ارتقاء سطح دانش شاغلان	۳/۱۲	۳/۷۴			
	وجود نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر	۳/۱۷	۴/۰۴			
انسانی	ارتقا توانایی مذاکره و تعامل با مشاغل دیگر	۳/۳۰	۴/۲۶	۶۵/۰۴۶	۶	۰/۰۰۰**
	وضعیت ارتباط این حرفه با نهادهای دولتی و دانشگاه‌ها	۲/۹۵	۳/۳۵			
	حضور طبقات مبتکر و خلاق دارای دانش و سرمایه در این حرفه	۲/۹۴	۳/۵۰			

ادامه جدول ۴.

ابعاد	متغیر	میانگین	میانگین رتبه‌ای	ضریب کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معناداری
اقتصادی	افزایش درآمد	۳/۲۷	۷/۵۳	۱۷۳/۰۹۷	۱۲	.۰/۰۰۰**
	تأمین هزینه‌ها	۳/۳۳	۷/۹۹			
	افزایش پس‌انداز	۲/۵۸	۴/۵۶			
	سرمایه‌گذاری سودآور و پررونق در روستا	۲/۶۹	۵/۰۲			
	وجود فرصت‌های شغلی متعدد	۳/۰۵	۶/۵۰			
	کاهش بیکاری در روستا	۳/۵۱	۸/۶۱			
	افزایش اشتغال زنان	۳/۷۰	۹/۱۴			
	خلق فرصت‌های جدید شغلی برای جوانان	۳/۴۹	۸/۳۵			
	بالارفتن قدرت خرید	۳/۲۶	۷/۴۵			
	توان دریافت وام	۳/۱۴	۶/۸۸			
	افزایش قیمت اراضی روستایی (مسکونی و زراعی)	۲/۹۷	۶/۴۴			
ایجاد یک شبکه ارتباطی مناسب با کسب‌وکارهای دیگر	۳/۲۰	۷/۱۴				
مطلوب بودن زیرساخت‌ها برای توسعه کسب‌وکار	۲/۸۲	۵/۳۹				
اجتماعی	اعتماد به دیگران	۳/۲۳	۷/۱۵	۱۰۷/۱۴۸	۱۴	.۰/۰۰۰**
	میزان انسجام خانوادگی	۳/۸۱	۱۰/۲۳			
	احساس امنیت	۳/۲۲	۷/۲۷			
	دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات	۳/۲۳	۷/۰۹			
	رضایت از وضعیت درمانی و آموزشی روستا	۲/۹۷	۶/۷۷			
	رضایت از این حرفه	۳/۷۸	۹/۹۹			
	ترجیح راه‌اندازی کسب‌وکار در روستا	۳/۶۰	۸/۸۷			
	کاهش مهاجرت از روستا به شهر	۳/۳۵	۷/۶۸			
	رضایت از موقعیت اجتماعی	۳/۳۱	۷/۵۴			
	تمایل به ایجاد شرکت‌های تعاونی	۳/۳۱	۷/۸۰			
	کاهش آسیب‌های اجتماعی	۳/۶۸	۹/۶۰			
میزان تغییرات ناشی از توسعه این شغل در فرهنگ جامعه روستایی	۳/۰۷	۶/۸۱				
میزان توجه به خواسته پرورش دهندگان این حرفه	۳/۳۸	۷/۹۶				
نگرش جامعه نسبت به این حرفه	۳/۲۶	۷/۲۵				
میزان استفاده از دانش محلی در توسعه این حرفه	۳/۴۵	۷/۹۶				
طبیعی	دسترسی به آب سالم	۳/۳۹	۵/۸۸	۱۰۷/۳۴۴	۸	.۰/۰۰۰**
	توجه به توسعه فضاهای سبز	۲/۸۸	۴/۳۴			
	میزان مساعدت محیط برای توسعه کسب‌وکار	۳/۲۰	۵/۰۵			
	توجه به دفع بهداشتی زباله‌ها و مواد زائد	۳/۴۲	۵/۴۳			
	بهبود و ارتقاء جاذبه‌های محیطی	۳/۵۵	۶/۳۵			
	آسیب به محیط‌زیست ناشی از این کسب‌وکار	۲/۴۳	۳/۶۸			
	توجه به پوشش گیاهی ناحیه	۲/۹۷	۴/۶۰			
	تأثیرگذاری بر زیبایی‌های محیط زندگی	۳/۲۹	۵/۵۸			
میزان آمادگی در برابر تغییرات غیرقابل پیش‌بینی طبیعی در این حرفه	۲/۸۵	۴/۱۳				
فیزیکی	بهبود وضعیت مسکن	۳/۰۲	۲/۳۰	۲۱/۴۲۱	۳	.۰/۰۰۰**
	راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی	۳/۳۷	۲/۸۹			
	بهبود شبکه‌های ارتباطی روستا	۳/۰۷	۲/۴۹			
	تأثیر بر ساخت فضاهای آزمایشگاهی	۲/۹۷	۲/۳۲			

* در سطح ۹۵ درصد معناداری؛ ** در سطح ۹۹ درصد معناداری

جدول ۵ نتایج حاصل از اجرای آزمون کای اسکوتر را نشان می‌دهد. باتوجه به مقدار ضریب کای اسکوتر محاسبه شده در دامنه ۲۲/۷ تا ۱۱۰/۰۵ برای متغیرهای سرمایه‌های معیشتی، تفاوت بین فراوانی‌های مشاهده شده و فراوانی‌های مورد انتظار (در سطح ۰/۰۱) مورد تأیید است. بادقت در جدول ملاحظه می‌شود که کمترین ضریب مربوط به متغیر ترجیح راه‌اندازی کسب‌وکار جدید در روستا با مقدار عددی ۲۲/۷۰۵ از مجموعه سرمایه‌های اجتماعی و بیشترین امتیاز نیز به وجود نیروهای انسانی و متبخر در فعالیت نوغاندار با ضریب ۱۱۰/۰۵۸ از گروه سرمایه‌های انسانی اختصاص دارد.

جدول ۵. مقایسه فراوانی متغیرهای سرمایه‌های معیشتی با استفاده از آزمون کای اسکوتر

ابعاد	متغیر	کای اسکوتر	درجه آزادی	سطح معناداری
انسانی	ایجاد ایده و ارتقاء سطح خلاقیت شاغلین	۸۵/۱۵۵	۳	۰/۰۰۰**
	بهبود تغذیه خانوار	۷۳/۵۸۳	۳	۰/۰۰۰**
	ارتقاء سطح دانش شاغلان	۱۰۵/۳۹۸	۴	۰/۰۰۰**
	وجود نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر	۱۱۰/۰۵۸	۴	۰/۰۰۰**
	ارتقا توانایی مذاکره و تعامل با مشاغل دیگر	۲۹/۰۷۸	۳	۰/۰۰۰**
	وضعیت ارتباط این حرفه با نهادهای دولتی و دانشگاه‌ها	۵۴/۶۲۱	۴	۰/۰۰۰**
اقتصادی	حضور طبقات مبتکر و خلاق دارای دانش و سرمایه در این حرفه	۸۶/۴۶۶	۴	۰/۰۰۰**
	افزایش درآمد	۱۰۵/۸۸۳	۴	۰/۰۰۰**
	تأمین هزینه‌ها	۴۱/۳۵۰	۳	۰/۰۰۰**
	افزایش پس‌انداز	۳۴/۲۸۲	۳	۰/۰۰۰**
	سرمایه‌گذاری سودآور و پررونق در روستا	۴۶/۷۹۴	۳	۰/۰۰۰**
	وجود فرصت‌های شغلی متعدد	۳۲/۲۰۰	۴	۰/۰۰۰**
	کاهش بیکاری در روستا	۲۴/۶۴۰	۳	۰/۰۰۰**
	افزایش اشتغال زنان	۴۵/۶۹۹	۳	۰/۰۰۰**
	خلق فرصت‌های جدید شغلی برای جوانان	۵۱/۸۳۵	۳	۰/۰۰۰**
	بالارفتن قدرت خرید	۸۵/۴۹۵	۴	۰/۰۰۰**
	توان دریافت وام	۹۲/۹۷۱	۴	۰/۰۰۰**
	افزایش قیمت اراضی روستایی (مسکونی و زراعی)	۳۶/۵۰۰	۴	۰/۰۰۰**
	ایجاد یک شبکه ارتباطی مناسب با کسب‌وکارهای دیگر	۷۱/۱۲۶	۴	۰/۰۰۰**
	مطلوب بودن زیرساخت‌ها برای توسعه کسب‌وکار	۲۶/۵۹۲	۳	۰/۰۰۰**
اجتماعی	اعتماد به دیگران	۵۰/۶۴۱	۴	۰/۰۰۰**
	میزان انسجام خانوادگی	۵۲/۰۶۸	۳	۰/۰۰۰**
	احساس امنیت	۴۰/۶۸۰	۴	۰/۰۰۰**
	دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات	۶۱/۳۲۰	۴	۰/۰۰۰**
	رضایت از وضعیت درمانی و آموزشی روستا	۴۳/۰۶۸	۴	۰/۰۰۰**
	رضایت از این حرفه	۵۶/۴۶۶	۴	۰/۰۰۰**
	ترجیح راه‌اندازی کسب‌وکار در روستا	۲۲/۷۰۹	۳	۰/۰۰۰**
	کاهش مهاجرت از روستا به شهر	۵۲/۵۸۳	۴	۰/۰۰۰**
	رضایت از موقعیت اجتماعی	۴۲/۲۰۴	۳	۰/۰۰۰**
	تمایل به ایجاد شرکت‌های تعاونی	۲۳/۴۵۶	۳	۰/۰۰۰**
	کاهش آسیب‌های اجتماعی	۵۰/۶۹۹	۲	۰/۰۰۰**
	میزان تغییرات ناشی از توسعه این شغل در فرهنگ جامعه روستایی	۶۶/۷۰۰	۴	۰/۰۰۰**
	میزان توجه به خواسته پرورش دهندگان این حرفه	۸۱/۸۰۶	۴	۰/۰۰۰**
	نگرش جامعه نسبت به این حرفه	۸۱/۱۰۰	۴	۰/۰۰۰**
میزان استفاده از دانش محلی در توسعه این حرفه	۵۷/۳۴۰	۴	۰/۰۰۰**	

ادامه جدول ۵.

ابعاد	متغیر	کای اسکوئر	درجه آزادی	سطح معناداری
	دسترسی به آب سالم	۴۱/۱۱۷	۳	۰/۰۰۰**
	توجه به توسعه فضاهای سبز	۶۵/۳۵۰	۳	۰/۰۰۰**
	میزان مساعدت محیط برای توسعه کسب و کار	۲۵/۴۲۷	۳	۰/۰۰۰**
	توجه به دفع بهداشتی زباله‌ها و مواد زائد	۸۵/۲۰۰	۴	۰/۰۰۰**
طبیعی	بهبود و ارتقاء جاذبه‌های محیطی	۶۰/۸۳۵	۴	۰/۰۰۰**
	آسیب به محیط زیست ناشی از این کسب و کار	۲۳/۸۷۴	۳	۰/۰۰۰**
	توجه به پوشش گیاهی ناحیه	۵۸/۳۱۱	۴	۰/۰۰۰**
	تأثیرگذاری بر زیبایی‌های محیط زندگی	۷۶/۷۵۷	۴	۰/۰۰۰**
	میزان آمادگی در برابر تغییرات غیرقابل پیش‌بینی طبیعی در این کسب و کار	۳۲/۱۰۷	۳	۰/۰۰۰**
	بهبود وضعیت مسکن	۴۷/۴۰۸	۳	۰/۰۰۰**
فیزیکی	راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی	۲۶/۶۷۰	۳	۰/۰۰۰**
	بهبود شبکه‌های ارتباطی روستا	۳۸/۰۱۰	۳	۰/۰۰۰**
	تأثیر بر ساخت فضاهای آزمایشگاهی	۷۰/۵۴۴	۴	۰/۰۰۰**

* در سطح ۹۵ درصد معناداری؛ ** در سطح ۹۹ درصد معناداری

همچنین نتایج حاصل از مناسبات سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری در جدول (۶) ارائه شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بیشترین امتیاز به سرمایه انسانی با میانگین عددی ۳/۱۷ با ضریب تغییرات ۰/۰۸۹۲ و کمترین امتیاز با ۳/۱۰ و ضریب تغییرات ۰/۰۶۸۴۱ به سرمایه‌های فیزیکی کسب و کار نوغانداری اختصاص دارد. از نکات مهم و قابل توجه در این بخش عملکرد بسیار نزدیک تمامی سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری در منطقه است. همچنین باتوجه به داده‌های جدول ارزش نهایی این سرمایه‌ها در دستیابی به معیشت پایدار مقدار عددی ۳/۱۳ برآورد شده است. باتوجه به محاسبات انجام شده می‌توان گفت این کسب و کار به تغییرات جزئی که در سرمایه‌های معیشتی اتفاق می‌افتد بستگی دارد.

جدول ۶. تحلیل مناسبات سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری

سرمایه	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	ارزش نهایی
سرمایه انسانی	۳/۱۷	۰/۲۸۲۸	۰/۰۸۹۲	
سرمایه اقتصادی	۳/۱۵	۰/۱۴۱۴	۰/۰۴۴۸۸	
سرمایه اجتماعی	۳/۱۶	۰/۲۱۲۱	۰/۰۶۷۱۲	۳/۱۳
سرمایه طبیعی	۳/۱۱	۰/۱۴۱۴	۰/۰۴۵۴۶	
سرمایه فیزیکی	۳/۱۰	۰/۲۱۲۱	۰/۰۶۸۴۱	

جدول ۷ ارتباط بین فعالیت نوغانداری با برخی متغیرهای اقتصادی خانوارهای شاغل در این حرفه را با استفاده از آزمون اسپیرمن ارائه می‌دهد. همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد بر اساس ضریب همبستگی اسپیرمن رابطه معنادار در سطح ۹۹ درصد وجود دارد و فقط در متغیر مشارکت زنان و بالارفتن قدرت خرید این معناداری در سطح ۹۵ درصد مشاهده می‌گردد. از آنجایی که نوغان‌داری فرصت‌های شغلی را برای افراد در گروه‌های سنی مختلف فراهم می‌کند، این شغل به‌عنوان منبع درآمدی جایگزین برای بسیاری از افراد محروم تلقی می‌گردد لذا درآمد قابل اتکای منظمی را به‌صورت ثابت فراهم می‌کند. بیشتر فعالیت‌ها را می‌توان در محیط سکونتگاهی انجام داد و در نتیجه، آن را به‌عنوان یک شغل مناسب برای طیف وسیعی از گروه‌های سنی و لایه‌های اجتماعی تبدیل کرد. بازده اقتصادی شغل مستقیماً به نفع نیاز خانواده است زیرا اعضای خانواده عمیقاً در فعالیت‌های مختلف آن در ارتباط هستند که در نهایت به رشد اقتصادی خانواده کمک می‌کند.

جدول ۷. ارتباط بین فعالیت نوغانداری با متغیرهای اقتصادی خانوارهای شاغل در این حرفه با استفاده از آزمون اسپیرمن

نتیجه	سطح	آماره	تعداد	سرمایه‌های معیشتی	فعالیت
تأیید	معناداری	اسپیرمن	نمونه		
*	۰/۰۰۰	۰/۶۱۱**		سطح درآمد	
*	۰/۰۰۷	۰/۲۶۳**		تأمین هزینه خانوار	
*	۰/۰۰۷	۰/۲۷۰**	۱۰۳	کاهش سطح بیکاری	نقش نوغانداری در بهبود معیشت
*	۰/۰۲۳	۰/۲۲۴*		مشارکت زنان	
*	۰/۰۰۰	۰/۳۹۳**		خلق فرصت‌های شغلی برای جوانان	
*	۰/۰۴۸	۰/۱۹۶*		بالارفتن قدرت خرید	

** در سطح ۹۹ درصد؛ * در سطح ۹۵ درصد

بحث

از آنجایی که در بسیاری از مناطق روستایی، بقا و بهبود زندگی مردم، تنها باتکیه بر کشاورزی امکان‌پذیر نیست، لذا اتخاذ طیف وسیعی از راهبردها برای فعالیت و ایجاد انگیزه در روستاییان ضرورت دارد. بر این اساس در دهه‌های اخیر راه‌اندازی کسب‌وکارهای کوچک به‌عنوان یک رویکرد راهبردی، اساس تحقیقات و اقدامات توسعه روستایی قرار گرفته و از آن به‌عنوان اکسیری برای محرومیت‌زدایی، کاهش فقر و راهکاری سازنده برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق روستایی تلقی می‌گردد. این الگو مبتنی بر ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در روستاهاست تا از هدررفت سرمایه و زمان جلوگیری شود. از این‌رو این مقاله با هدف تحلیل ظرفیت فعالیت نوغانداری و تأثیر آن بر سرمایه‌های معیشتی با رویکرد معیشت پایدار انجام گرفت تا درک درستی از واقعیات حاکم بر این فعالیت تولیدی در مناطق روستایی شهرستان رامیان ارائه شود.

بر اساس یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌های این پژوهش نشان می‌دهد بیشترین میانگین متغیرهای بررسی شده به بهبود تغذیه خانوارها، اشتغال برای زنان، افزایش انسجام خانوادگی، بهبود و ارتقای جاذبه‌های محیطی، راه‌اندازی کارگاه‌های آموزشی صورت گرفته است و کمترین میانگین به متغیرهای ارتباط ضعیف با نهادهای دولتی و دانشگاه‌ها، پس‌انداز کم، عدم رضایت از وضعیت درمانی و آموزشی روستا، رضایت کمتر در وضعیت مسکن تعلق گرفته است. می‌توان بیان نمود این حرفه به‌عنوان یک فعالیت مکمل برای خانوارها تلقی می‌گردد و برای آنکه این فعالیت سهم بیشتری در ایجاد درآمد و اشتغال ایفا نماید نیازمند ورود جدی‌تر نهادهای متولی و مؤسسات آموزشی است زیرا که ورود بخش دانشگاهی با تحقیقات علمی در بهبود بیشتر این حرفه تأثیرگذار است. در عین ایجاد اشتغال برای روستاییان و به‌خصوص زنان روستایی زمینه حضور بیشتر این قشر را در عرصه اجتماعی و اقتصادی فراهم گردیده و باعث توانمندی روستاییان و زنان روستایی شده است. در حال حاضر این فعالیت با ایجاد درآمد مکمل برای خانوارهای روستایی در بهبود زندگی و معیشت روستاییان تأثیر فراوان بر جای نهاده و درآمد حاصل از این فعالیت برای شاغلان در این حرفه توانسته بسیاری از نیازهای مالی روستاییان را تأمین نماید.

می‌توان بیان نمود با توجه به پتانسیل‌های منطقه از جمله اقلیم مناسب و فراوانی درختان توت و تجربه فراوان فعالان روستایی به‌خصوص زنان و سازگاری این فعالیت با شرایط منطقه و تقاضای فراوان برای محصولات این فعالیت می‌توان نسبت به ترویج و گسترش این فعالیت اهتمام بیشتری به خرج داد. اقتصاد کشور با وضعیت خاصی روبرو است مانند کاهش نقش دولت در امور اقتصادی، رشد بالای بخش خصوصی، تحریم‌های غیرموجه علیه ایران به‌ویژه در ابعاد اقتصادی که باعث تورم زیادی در کشور شده است و با توجه به سیاست کاهش نرخ تورم و بازگرداندن رشد معقول، بخش کشاورزی و به‌ویژه صنعت نوغان‌داری می‌تواند مواد اولیه، نیروی انسانی و سرمایه مناسبی برای تهیه کالا و خدمات سایر بخش‌ها فراهم نماید. نوغان‌داری و تولید فراورده‌های ابریشم در کشور که از جمله فعالیت‌های فرعی و مکمل مشاغل اصلی کشاورزی هر منطقه‌ای است با ایجاد انگیزه اقتصادی و استفاده از بخشی از نیروی کار روستایی منبع درآمد نسبتاً مناسبی را برای خانوارهای روستایی در طول سال فراهم نماید.

دوره کوتاه مدت به موازات توسعه فناوری و صنعتی شدن این فعالیت و گسترش مناسب آن متناسب با شرایط اقلیمی مناطق مختلف، امکان بهره برداری از آن و کسب منافع مناسب تری از آن به عنوان برنامه ای مناسب برای تخفیف اثرات تحریمی جهت تأمین نیازهای ارزی کشور وجود خواهد داشت. صنعت ابریشم به عنوان ابزاری مؤثر برای فقرزدایی به شمار می رود. نرخ مشارکت نیروی کار در محصولات کشاورزی در مقایسه با مشاغل مشابه روستایی بالاترین میزان است. این صنعت فرصت های شغلی را برای همه اعضای خانواده به ویژه زنان و افراد مسن فراهم می کند. این ماهیت منحصر به فرد تبدیل کار خانواده به درآمد مفید برای خانواده دارد از این رو این شغل می تواند درآمد قابل توجهی را برای خانوارها به ارمغان بیاورد و از این طریق به چندین خانواده فقیر در مناطق روستایی کمک کند.

نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش کسب و کار نوغانداری در بهبود معیشت پایدار خانوارهای شاغل در این حرفه انجام گرفت. فعالیت های صنعتی با چهار هدف اصلی توسعه هزاره (ریشه کن کردن فقر شدید و گرسنگی، ترویج برابری و توانمندسازی زنان، تضمین پایداری محیط زیست و ایجاد یک مشارکت جهانی برای توسعه) که توسط سازمان ملل متحد تعیین شده است با توجه به نرخ بالای مشارکت نیروی کار در مقایسه با سایر مشاغل روستایی در صنعت نوغانداری به عنوان ابزاری ایده آل برای اشتغال زایی و توسعه روستایی به خصوص برای مشارکت زنان که منجر به جریان بیشتر درآمد در خانواده ها، جلوگیری از مهاجرت به شهر، کمک به حفظ تنوع زیستی مناطق روستایی، سرمایه گذاری کم با بازدهی بیشتر، دوره کوتاه فعالیت با درآمد ثابت در طول سال، فرایند تولید سازگار با محیط زیست، افزایش پوشش سبز، کمک به حفظ خاک و جلوگیری از فرسایش، استفاده از زمین های نامناسب برای کشت محصولات غذایی، تقاضای قوی و مطمئن برای محصولات ابریشمی که به طور مداوم بیشتر می گردد مطرح است.

با وجود اهمیت و ضرورت توجه به کسب و کارهای محلی به خصوص نوغانداری در محدوده مورد مطالعه که تداوم معیشت بسیاری از خانوارهای روستایی را فراهم نموده است و سال هاست ساکنان این نواحی به این فعالیت اشتغال دارند اما عدم توجه کافی از طرف نهادهای متولی در جهت ترویج و گسترش این فعالیت در سطح منطقه باعث شده است هنوز از پتانسیل های منطقه به طور مطلوب و بهینه استفاده نگردد. آنچه مشاهده می گردد خانوارهای با ظرفیت فراوانی که دارند در این فعالیت همگام هستند اما تداوم بهتر این فعالیت هنوز دارای مشکلاتی است که مهم ترین آن را می توان در زیرساخت های ناقص این فعالیت در منطقه، نبود مشاوران حرفه ای به خصوص بازاریابان بین المللی، عدم بسته بندی محصولات و عدم ارتباط مناسب بین این حرفه با بخش تحقیقاتی مؤسسات آموزش عالی و پژوهشگاه ها دانست که با تقویت این متغیرها می توان انگیزه تداوم این فعالیت را با توجه به تجربیات فراوان شاغلان در این حرفه را بیشتر نمود و استقبال زیاد ساکنان روستایی از این فعالیت بی نظیر است. همچنین مقوله بیمه کسب و کار نوغانداری از موضوعات مهمی است که بسیاری از شاغلان به آن اشاره نموده اند بنابراین با توجه به تجارب قبلی برای فعالیت های دیگر که به نوعی ضعف عملکردی در بیمه این فعالیت ها مشاهده گردیده است انتظار می رود بیمه این کسب و کارها توسط نهادهای متولی جدی گرفته شود؛ لذا لازم است به ضرورت جامع نگری، کل نگری و هماهنگی نه تنها در سطح یک سازمان بلکه در سطح وزارتخانه ها و سایر دستگاه های ذی ربط جهت حل اصولی مسائل و مشکلات مردم و نیل به اهداف توسعه پایدار کشور و پرهیز از بخشی نگری و اقدامات احساسی، شتاب زده، کم تأثیر، مقطعی، زودگذر و ناپایدار در سرلوحه تفکر و اقدام قرار گیرد.

در پژوهش های انجام شده در این زمینه ثابت شده که فعالیت نوغانداری با ویژگی های منحصر به فرد خود در قالب یک فعالیت مکمل، نقش بسیار مؤثری در استفاده از منابع طبیعی ایفا می کند و با ایجاد اشتغال و درآمدزایی، نقش اساسی در ارتقاء پایگاه اجتماعی و اقتصادی روستاییان دارد (Girish et al., 2020; Lahlmingsangi, 2019; Bhattacharjya et al., 2019; Giacomin, 2017). افزون بر این بر مبنای نتایج مطالعات (صورتی زنجانی و رکنی، ۱۳۹۶؛ معتمد و همکاران، ۱۳۹۶؛ حسینی مقدم و همکاران، ۱۳۹۶؛ عابدی پریجایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ Dewangan, 2013) فعالیت نوغانداری ابزاری در راستای توسعه کسب و کارهای خانگی قلمداد شده و در ارتقاء سطح زندگی روستاییان مؤثر بوده است. از طرفی با مشاهده

اطلاعات مرکز آمار ایران در دوره‌های مختلف نشان می‌دهد که نه تنها جمعیت روستایی این نقاط کاهش نیافته است بلکه مقایسه دوره‌های سرشماری نشان‌دهنده آن بود که جمعیت این روستاها افزایش نیز یافته است که یکی از مهم‌ترین دلایل آن تنوع فعالیت‌های اقتصادی و به‌خصوص فعالیت نوغانداری و به‌ویژه برای زنان روستایی بوده است و توانسته باعث ماندگاری جمعیت در نواحی روستایی مورد مطالعه گردد.

نتایج این پژوهش مبین این موضوع است که تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی روستاها و استفاده از منابع محلی موجود در صورتی که بر پایه سرمایه‌ها و با در نظر گرفتن شرایط موجود شامل: محیط سیاسی، قانونی، اقتصادی، نهادی و ... باشد می‌توان ظرفیت جدیدی برای توسعه روستاها تعریف و برنامه‌های مؤثری طراحی کرد. افزون بر این نتایج بررسی سرمایه‌های معیشتی فعالیت نوغانداری و به‌کارگیری آمون‌های آمار نشان داد که رابطه معناداری بین سرمایه‌های معیشتی و فعالیت نوغانداری وجود دارد و بالاترین ارزش با مقدار عددی ۳/۱۷ به سرمایه انسانی و کمترین مقدار بازارش ۳/۱۰ به سرمایه‌های فیزیکی فعالیت نوغانداری اختصاص دارد. همچنین تحلیل یافته‌ها بیانگر این موضوع است که این فعالیت به تغییرات جزئی در تمامی سرمایه‌ها بستگی دارد که نیازمند برنامه‌ریزی دقیق، مهارت و مکانیسم تحول مؤثر در بخش‌های دولتی و خصوصی است. از این رو توصیه می‌شود با توجه به موارد زیر زمینه رشد و توسعه این فعالیت در منطقه فراهم شود.

- ارتباط مطلوب‌تر بین تولیدکنندگان با بخش پژوهشی دانشگاه‌ها و صنعت

- برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت آشنایی با دستاوردهای جدید پژوهشی مربوط به نوغانداری

- ایجاد شرکت‌های تعاونی نوغانداری

- حمایت دولتی از طریق خرید تضمینی محصولات نوغانداری

- استفاده از فناوری‌های جدید برای تولید محصولات نوغانداری

منابع

- اصغری لقمجانی، صادق؛ ایزدی، علی (۱۳۹۶). واکاوی نقش محصولات استراتژیک در معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: تولید زعفران در دهستان رشتخوار). *نشریه زراعت و فناوری زعفران*، ۵ (۳)، ۲۷۳-۲۹۳.
- اکبرپور، محمد (۱۳۹۵). نقش و عملکرد توانمندسازی روستاییان در کارآفرینی مناطق روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان هشتگرد). *جغرافیا و پایداری محیط*، ۱ (۶)، ۵۱-۶۶.
- جمعه‌پور، محمود (۱۳۹۰). تأثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای برغان شهرستان ساوجبلاغ). *پژوهش‌های روستایی*، ۵ (۲)، ۳۳-۶۲.
- حسینی مقدم، سیدحسین؛ کاوسی کلاشمی، محمد؛ فرزانه، مجید؛ راهی، محمدرضا؛ مرآت، افسانه (۱۳۹۶). بررسی ابعاد رضایت شغلی و افق دید نوغانداران گیلان. *همایش ملی ابریشم ایران*، دانشگاه گیلان.
- سجاسی قیداری، حمدالله؛ صادقلو، طاهره؛ شکوری‌فرد، اسماعیل (۱۳۹۵). سنجش سطح دارایی‌های معیشتی در مناطق روستایی با رویکرد معیشت پایدار (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان تایباد). *پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۵ (۱)، ۱۹۷-۲۱۵.
- صحنه، بهمن (۱۳۹۰). *بازگشت مهاجران به روستاها و نقش آن در معیشت پایدار روستایی؛ مطالعه موردی شهرستان آق‌قلا*، رساله دکتری دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران. تهران: دانشگاه تهران.
- صحنه، بهمن؛ سادین، حسین؛ نشاط، عبدالحمید؛ تلخایی، حمیدرضا (۱۳۹۶). اثرات روابط شهر و روستا بر تحولات اقتصادی و اجتماعی روستاهای شهرستان آزادشهر. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۲۱ (۳)، ۱۲۱-۱۳۸.
- صحنه بهمن؛ نورنقانی، عبدالمجید (۱۳۹۹). تحلیل بر آسیب‌پذیری سرمایه‌های معیشتی خانوارهای روستایی در سیل شهرستان آق‌قلا. *جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای*، ۱۸ (۲)، ۲۳۹-۲۷۲.
- صحنه، بهمن؛ خراسانی، محمدمبین (۱۴۰۰). تحلیل تأثیر قابلیاتی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی شهرستان آق‌قلا. *پژوهش‌های روستایی*، ۱۲ (۱)، ۱۵۶-۱۷۳.
- صورتی زنجانی، رضا؛ رکنی، حسن (۱۳۹۶). چالش‌های صنعت نوغانداری، الزامات آتی و اولویت‌های پژوهشی موردنیاز کشور، *همایش ملی ابریشم ایران*، دانشگاه گیلان، ۲۷ مهرماه.
- عابدی پربجایی، عبدالله؛ معتمد، محمدکریم؛ شعبانعلی فمی، حسین؛ کاوسی کلاشمی، محمد (۱۳۹۵). برآورد ارزش اقتصادی نهاده‌های

- پرورش کرم ابریشم در استان مازندران. *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۴ (۴۷)، ۸۷۹-۸۸۶.
- کاوسی کلاشمی، محمد؛ حسینی مقدم، سیدحسین؛ فرزانه، مجید؛ راهی، محمدرضا (۱۳۹۷). عوامل اثرگذار بر مشارکت نوغانداران استان گیلان در توسعه زنجیره ارزش محصولات نوغانداری. *تحقیقات تولیدات دامی*، ۳ (۷)، ۸۹-۹۹.
- کرامتلو، حبیب؛ هلاکو، حسن؛ سلطانی ناصری، کبری؛ باقری، اسماعیل (۱۳۹۵). اقتصاد نوغانداری در استان گلستان. دومین همایش ملی اقتصاد کلان ایران، دانشگاه گنبد کاووس.
- مالکی، رسول؛ دماوندی، عاطفه (۱۳۹۳). تبیین رویکرد معیشت پایدار با تأکید بر توسعه پایدار روستایی در استان همدان. دومین همایش ملی و تخصصی پژوهش‌های محیط‌زیست ایران، همدان.
- مرآت، افسانه؛ الهیاری، محمدصادق؛ صیداوی، علیرضا (۱۳۹۶). بررسی نقش عوامل اقتصادی و اجتماعی در پذیرش نوغانداری در استان گیلان. همایش ملی ابریشم، دانشگاه گیلان.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ قدیری معصوم، مجتبی؛ رضوانی، محمدرضا؛ نظری، عبدالحمید؛ صحنه، بهمن (۱۳۹۰). تأثیر بازگشت مهاجران به روستاها در بهبود معیشت ساکنان (مطالعه موردی: شهرستان آق‌قلا). *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۷۸ (۴)، ۶۷-۸۳.
- معتمد، محمدرکیم؛ کاوسی کلاشمی، محمد؛ راهی، محمدرضا (۱۳۹۶). بررسی اثر سیاست‌های حمایتی بر سامانه تولید پنبه تر ابریشم استان گیلان. *تحقیقات تولیدات دامی*، ۱ (۶)، ۱۳۹-۱۵۱.
- معتمد، محمدرکیم؛ قربانی پیرعلیدهی، فاطمه (۱۴۰۰). واکاوی پایداری صنعت نوغانداری در استان گیلان. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۷ (۱)، ۸۵-۹۹.
- نجفی کانی، علی اکبر؛ صحنه، بهمن؛ آرخی، صالح؛ مسگری، آمنه (۱۳۹۹). تحلیلی بر پیامدهای صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی در نواحی روستایی (مطالعه موردی: بخش‌های مرکزی و نوکنده شهرستان بندر گز). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱ (۱۵)، ۳۵-۵۲.
- نصیری، اکرم؛ توکلی، جعفر (۱۳۹۹). ارزیابی نقش استخراج معادن شهرستان قره بر پایداری روستاهای پیرامونی. *جغرافیا و پایداری محیط*، ۳ (۱۰)، ۱-۱۵.

References

- Abedi Perijaei, A., Motamed, MK., Shabanali Fami, H., Kavooosi-Kalashami, M. (2016). Estimating economic value of inputs in Sericulture in Mazandaran Province. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 47 (4), 879-886. doi: 10.22059/ijaedr.2016.61334 (In Persian).
- Akbarpour, M. (2016). The Role and Function of Entrepreneurship Empowerment of Villagers in Rural Areas (Case Study: Central Part of Hashtroud). *Geography and Environmental Sustainability*, 6 (1), 51-66 (In Persian).
- Asghari Lafmejani, S., Eizadi, A. (2017). Analysis of the role of strategic products in sustainable rural livelihoods (Case study: saffron production in the Roshtkhar rural district). *Saffron agronomy and technology*, 5 (3), 273-293. doi: 10.22048/jsat.2017.46917.1135 (In Persian).
- Bhattacharjya, D., Alam, K., Bhuimali, A., Saha, S. (2019). *Perspectives of Sericultural farming for Sustainable Development*. In book: *Ecology, Sustainability and Technology: The Paradigm Shifting*. NEW DELHI PUBLIS.
- CHF. (2005). *Sustainable Livelihoods Approach Guideline*. Chapel, Ottawa, Canada: Partners i Rural Development.
- Dewangan, S. (2013). Livelihood opportunities through sericulture a model of gharghoda tribal block. *Raigarh dist. American Journal of Environmental Sciences*, 9 (4), 343-347. doi:10.3844/ajesp.2013.343.347
- Giacomin, A., Garcia, J., Zonatti, W., Silva-Santos, M., Costa Laktim, M., & Baruque-Ramos, J. (2017). Brazilian silk production: economic and sustainability aspects, *Procedia Engineering*, 200, 89-95. doi:10.1016/j.proeng.2017.07.014
- Girish, C., Kadian, K., Meena, B., Mandi, K. (2020). An Assessment of Livelihood Security of Farmers Practicing Sericulture Based Dairy Farming in Karnataka State. *International Journal of Livestock Research*, 10 (6), 43-50.

- Hax, A., Majluf, N. (1996). *The Strategy Concept and Process*. Prentice Hall, United States.
- Hossein Moghaddam, SH., Kavooosi-Kalashami, M., Farzaneh, M., Rahi, MR., Merat, A. (2017). Study of Job Satisfaction Dimensions and Visions of Sericulture Producer in Guilan Province, *Iran National Silk Conference*, University of Guilan (In Persian).
- Jomeh poor, M. (2011). Effect of Tourism on Sustainable Rural Livelihoods (Case Study: Baraghan Village - Savojbolagh County). *Journal of Rural Research*, 2 (5), 33-62 (In Persian).
- Kavooosi-Kalashami, M., Hossieni Moghaddam, S., Farzaneh, M., Rahi, M. (2018). Factors influencing the participation of Guilan province Seri culturists in developing value chain for sericulture products. *Animal Production Research*, 7 (3), 89-99. doi: 10.22124/ar.2018.7364.1298 (In Persian).
- Kollmair, M., & Gamper, S. (2002). *The sustainable livelihoods approach. Integrated Training Course of National Center of Competence in Research (NCCR) North-South Aeschiried*. Switzerland: University of Zurich.
- Kramatlu, H., Halaku, H., Soltani Naseri, K., Bagheri, I. (2017). Sericulture economy in Golestan province. *The Second National Conference on Macroeconomics of Iran*, Gonbad Kavous University (In Persian).
- Lalhmingangi, K. (2019). Sustainable Livelihood for Women through Sericulture: A study of IBSDP beneficiaries, Aizawl District, India. *International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI)*, 8 (4), 43-47.
- Maliki, R., Damavandi, A. (2014). Explaining the approach to sustainable livelihood with emphasis on sustainable rural development in Hamadan province. *The second national and specialized conference on environmental research in Iran*, Hamedan (In Persian).
- Mbaiwa, J., & Stronza, A. (2010). The effects of tourism development on rural livelihoods in the Okavango Delta, Botswana. *Journal of Sustainable Tourism*, 15 (5), 635-656. doi:10.1080/09669581003653500
- Merat, A., Allahyari, MS., Seidavi, AR. (2017). Investigating the Role of Economic and Social Factors in Acceptance of Sericulture in Guilan Province, *Iran National Silk Conference*, University of Guilan (In Persian).
- Motamed, M., Ghorbani Piralidehi, F. (2021). Analysis of the Sustainability of Sericulture Industry in Guilan Province. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 17 (1), 85-99 (In Persian).
- Motamed, M., Kavooosi-Kalashami, M., Rahi, M. (2017). The study of government's supportive policies' impact on silk cocoon production system at Guilan Province. *Animal Production Research*, 6 (1), 139-151. doi: 10.22124/ar.2017.2236 (In Persian).
- Motiee Langroodi, SH., Ghadiri Masuom, M., Rezvani, MR., Nazari, AH., Sahneh, B. (2012). Effect of Return Migrants to Rural Residents in Improving Livelihoods: (The Case Study: Township of Aq Qala), *Human Geography Research Quarterly*, 78 (4), 67-83 (In Persian).
- Najafi Kani, A., Sahneh, B., Arekhi, S., Mesgari, A. (2020). The Survey of Agricultural Section Agro-processing Industry in Rural Areas' Development (Case Study: Central Parts of Bandar-e-Gaz and Nowkandeh). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 15 (1), 35-52 (In Persian).
- Nasiri, A., Tavakkoli, J. (2020). Assessing the Role of Mining in Ghorveh County on the Sustainability of Surrounding Villages. *Geography and Environmental Sustainability*, 10 (3), 1-15. doi: 10.22126/ges.2020.5621.2281 (In Persian).
- Sahneh, B. (2011). *Return of migrants to villages and its role in sustainable rural livelihoods; Case study of Aqqala city*, PhD thesis, Faculty of Geography, University of Tehran. Tehran: University of Tehran (In Persian).
- Sahneh, B., Khorasani, M. (2021). Investigating the Role of Carpet Production in the Economic and Social Situation of Rural Households in Aq Qala Township. *Journal of Rural Research*, 12 (1), 156-173. doi: 10.22059/jrur.2021.315417.1594 (In Persian).
- Sahneh, B., Nourtaghani, A. (2021). Vulnerability Analysis of Livelihood Capitals of Rural Families suffered from the Flood of Aq Qala. *Journal of Geography and Regional Development*, 18 (2), 272-239. doi: 10.22067/jgrd.2021.68260.1006 (In Persian).

- Sahneh, B., Sadin, H., Neshat, A., & Talkhabi, HR. (2017). The Effects of City-Village Relationships on the Villages Economy in AzadShahr County, *Space Economy & Rural Development*, 21 (3), 121-138 (In Persian).
- Serrat, O. (2008). *The Sustainable Livelihoods Approach*. Manila: ADB. Retrieved from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/27638/sustainable-livelihoods-approach.pdf>
- Sojasi Ghidari, H., Sadeqlu, T., Shakourifard, E. (2016). Measuring the Livelihood Properties in Rural Areas Using a Sustainable Livelihood Approach (Case Study: Rural Areas of Taybad County). *Journal of Research and Rural Planning*, 5 (1), 197-215. doi: 10.22067/jrrp.v5i1.48257 (In Persian).
- Sourati Zanjani, R. (2017). Sericulture Industry Challenges, Future Requirements and Research Priorities Required by Iran, *Iran National Silk Conference*, University of Guilan (In Persian).
- Thieme, S. (2006). *Social Networks and Migration: Far West Nepalese Labour Migrants in Delhi (Kultur, Gesellschaft, Umwelt/Culture, Society, Environment)*. Zurich, Switzerland: University of Zurich. Retrieved from <https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/4034/>
- Timalsina, K. (2007). *Rural Urban Migration and Livelihood in the Informal Sector a Study of Street Vendors of Kathmandu Metropolitan*. Nepal: Norwegia University of Science and Technology (NTNU). Retrieved from <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/265207>.